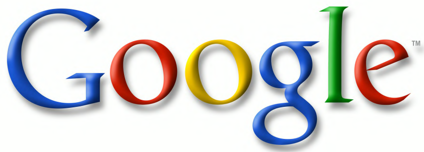
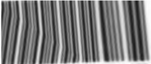

496 885

VE RI
TAS

Holland

ART. 103 WETBOEK VAN STRAFVORDERING.

PROEFSCHRIFT

DOOR

P. M. VAN WETTUM.

LEIDEN,
P. ENGELS & ZOON.
1891.

W

ARTIKEL 103
WETBOEK VAN STRAFVORDERING.

GEDRUKT BIJ J. J. GROEN TE LEIDEN.

ART. 103 WETBOEK VAN STRAFVORDERING.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE LEIDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. C. K. HOFFMANN,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE,

VOOR DE FACULTEIT TE VERDEDIGEN

op Woensdag 8 Juli 1891, des voormiddags te 11 uren,

DOOR

PIETER MARIE VAN WETTUM,

GEBOREN TE LEIDSCHENDAM.

LEIDEN,
P. ENGELS & ZOON.
1891.

For TX

VN

7/23/29

AAN MIJNE MOEDER.

STRIKVRAGEN.

Art. 103 Sv. luidt: Geene strikvragen zullen in den geheelen loop van eenig proces aan eenige beklaagden of getuigen mogen worden gedaan, en de regter zal geen acht mogen slaan op de antwoorden, welke op zoodanige strikvragen mogten zijn gegeven.

Vragen, in welke eene daadzaak, door den beklaagde of de getuigen niet beleden of opgegeven, als waarheid wordt aangenomen of voorondersteld, zullen ook als strikvragen moeten worden beschouwd.

Zooals men uit den titel van mijn proefschrift gereedelijk kan afleiden, ligt het in mijne bedoeling in de volgende bladzijden te behandelen het verbod, dat, wellicht niet geheel te juister plaatse in den derden titel van het Wetboek van Strafvordering, tot den verhoorenden rechter wordt gericht.

Vooraf echter ga eene enkele algemeene opmerking ter inleiding.

Art. 103 Sv. toch heeft betrekking op het rechterlijk verhoor, dat moet voorafgaan aan het vonnis in strafzaken te vellen. En nu trekt het — vooral wellicht door de geïsoleerde plaatsing van het artikel — reeds dadelijk de aandacht, dat de wetgever ten aanzien van dit verhoor wel één enkel negatief voorschrift geeft en den rechter uitdrukkelijk verbiedt strikvragen te bezigen als middelen van onderzoek, maar overigens dit gansche onderwerp aan zijn beleid overlaat. »Ons wetboek regelt in het algemeen de vormen voor het onderzoek, doch laat het inwendige en zedelijk gedeelte aan den rechter over" zegt Mr. de Pinto. [1])

En Mr. de Bosch Kemper [2]) verklaart: »De bepaling, dat geene strikvragen mogen gedaan worden, staat als eene geheel vreemdsoortige bepaling in ons wetboek, als een verdoolde uit een ander gebied."

Men zou hiertegenover wellicht willen wijzen op de artikelen 63 Sv., 152 Sv. en 161 Sv. welke den rechter gebieden aan beklaagden en getuigen te vragen, naam,

---

[1]) Mr. A. de Pinto, Handleiding tot het Wetboek van Strafvordering, herzien door Mr. A. A. de Pinto, dl. II, pag. 135.

[2]) In Nederlandsche Jaarboeken voor Rechtsgeleerdheid en Wetgeving door Mr. C. A. den Tex en Mr. J. van Hall. Dl. IX (1847), pag. 17.

voornaam, ouderdom, staat, enz., maar het ligt voor de hand, dat deze voorschriften slechts het onderzoek naar de identiteit van den verhoorde raken, de voorgeschreven vragen slechts den aanvang van het verhoor vormen, zoodat gedurende den verderen loop van het onderzoek de rechter volkomen heer en meester blijft [1]). De wetgever onthoudt zich van elke regeling.

Droeg nu ons strafproces een zuiver accusatoir karakter, dit zwijgen ware gemakkelijker verklaard. Waar een rechter slechts handelt op aanvrage van »partijen", op wie de bewijslast drukt, zijne rol eene zuiver lijdelijke is, daar kan men begrijpen, dat aan regeling minder behoefte wordt gevoeld. Maar ten onzent mag geen veroordeeling volgen, tenzij de rechter zelf de overtuiging heeft bekomen van de schuld des daders. Op het verkrijgen van materieele waarheid is zijn streven gericht. Zelfstandig onderzoekt hij naar het bestaan van schuld of opzet, van verzachtende omstandigheid, naar de strafbaarheid en strafwaardigheid van den dader. En, wel niet het eenige, maar toch verreweg het belangrijkste middel om die overtuiging te erlangen is het verhoor.

We zouden ons dan ook zeer vergissen, wanneer wij 's wetgevers zwijgen toeschreven aan geringschatting. De reden waarom hij zich van regeling onthield is in iets

---

[1]) Het verbod van art. 168 1e lid Sv. geldt niet voor den President.

anders te zoeken en we behoeven niet bevreesd te zijn mis te tasten, wanneer we haar meenen te vinden in het feit, dat hij de onmogelijkheid inzag om aangaande de inrichting van het verhoor voor alle gevallen geldende en tegelijk doeltreffende regelen te geven.

Een weinig nadenken is voldoende om zijn inzicht te deelen.

Immers het ligt voor de hand, dat elk verhoor verschillen moet niet alleen naar de persoonlijkheid van den rechter, maar ook naar de individualiteit van den verhoorde. De scherpzinnige rechter zal door de gevatte inkleeding zijner vragen, hetzelfde doel trachten te bereiken, dat zijn collega, door uiterlijke achtbaarheid en indrukwekkend voorkomen bereiken wil. Aan den anderen kant zullen ruwe, boosaardige, verstokte, geveinsde, zedelooze, ongodsdienstige, bekrompene, slimme, geslepene, waanwijze, weekhartige, vreesachtige, openhartige, onervarene, beschaafde, voorname [1]) verhoorden wel niet alle op dezelfde wijze ondervraagd kunnen worden.

Men bedenke ook, dat de rechter — en zie hier de grootste moeilijkheid — van al die verschillende individuen ware verklaringen moet uitlokken. De verdachte (of beklaagde) heeft er vaak belang bij, of meent

[1]) Dr. L. H. F. von Jagemann, in zijn Handbuch der Gerichtlichen Untersuchungskunde wijdt aan elk dezer en aan de wijze, waarop zij ondervraagd behooren te worden, een afzonderlijk hoofdstuk.

er belang bij te hebben, de waarheid te verdraaien en den ondervrager op een dwaalspoor te brengen. De getuigen, uitgaande van het kennelijk onuitroeibaar vooroordeel, dat men den evenmensch moet bijstaan tegen Justitie en Politie, leggen vaak onwillig, vaak halfslachtige verklaringen af. Dikwijls ook, menschen uit de minst ontwikkelde kringen der maatschappij, vergissen zij zich in de kracht hunner uitdrukkingen, of dwalen in de keuze ervan, zijn beschroomd in tegenwoordigheid van den rechter en daardoor onduidelijk en verward. Zoo zeggen zij dikwerf, hoewel volkomen te goeder trouw, geheel iets anders dan zij meenen [1]). Maar ook opzettelijk kunnen zij met de waarheid en den veronderstelden eerbied voor den eed een loopje nemen.

Ieder begrijpt dus, dat op dit zoo uitgebreide veld van onderzoek vàn zoo verschillende menschen dóór zoo verschillende menschen er niet aan gedacht kan worden voor alle gevallen doelmatige regelen te geven. De wetgever die zich hier van voorschriften onthield, gaf blijk van zelfkennis en niet van onderschatting van zijn vermogen.

Het wettelijk verbod van strikvragen dateert van 1838.

De »Manier van Procedeeren in crimineele zaken" gaf in

[1]) Vgl. Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Wetboek van Strafvordering naar deszelfs beginnen ontwikkeld, dl. II, pag. 119 vv. en de daar aangehaalde schrijvers.

een uitvoerig art. 89 te verstaan, dat »om een beschuldigde tot confessie te brengen, nimmer gebruik (zou) mogen worden gemaakt van ietwes, dat hem pijn, smert of eenig ongemak zoude aandoen." Dat hij »Evenmin daarmede (zou) mogen worden bedreigd of daarvoor bevreesd gemaakt, noch ook misleid door hem te doen gelooven, dat zijne complices de daad reeds bekend en hem als medeplichtige hebben genoemd of iets dergelijks etc." Maar strikvragen werden niet genoemd.

Ook zweeg daarvan het »Wetboek op de Rechterlijke Instellingen en Rechtspleging in het Koninkrijk Holland" van 1809, art. 1081, dat intusschen dergelijke voorschriften gaf, als art. 89 van de Manier van Procedeeren.

Dat ook de Code d'Instruction Criminelle, welke hier te lande geruimen tijd gegolden heeft, van strikvragen (questions insidieuses, captieuses) niet repte, zal zeker niemand verwonderen, die met zijn artikel 268 bekend is: »Le président est investi d'un pouvoir discrétionnaire en vertu duquel il prendra sur lui tout ce qu'il croira utile pour découvrir la vérité; et la loi charge son honneur et sa conscience d'employer tous ses efforts pour en favoriser la manifestation." Ook schijnt de praktijk daar niet zeer tegen strikvragen gekant te zijn [1]).

---

[1]) Vlg. Dr. Julius Vargha, Die Vertheidigung in Strafsachen historisch und dogmatisch dargestellt, 2er Theil, S. 742.

Het eerst werd het verbod in de ontwerpen van 1828 en 1829 ingelascht, doch daarin ontbraken nog de woorden van het 1e lid: »en de rechter zal geen acht mogen slaan op de antwoorden, welke op zoodanige strikvragen mochten zijn gegeven." Eerst tengevolge van eene opmerking bij de beraadslagingen zijn deze woorden toegevoegd.

Het wetboek van 1830 (Tit. III, art. 15) gaf het voorschrift met juist dezelfde redactie als het wetboek van 1838, art. 99.

Bij de jongste herziening van het Wetboek van Strafvordering is art. 99 tot art. 103 gepromoveerd, doch overigens ongewijzigd gebleven. Slechts heeft men gemeend in beide leden de woorden »of beschuldigden" als overtollig te mogen schrappen.

Met de tijden veranderen de meeningen der menschen. Achtte men vroeger pijnbank en brandstapel doeltreffende middelen tot verkrijging van de waarheid, thans acht de wetgever het zelfs overbodig te bepalen, dat tortuur of dreigement niet zullen mogen worden aangewend, overtuigd, dat zulk eene barbarij in onze huidige maatschappij zichzelf verbiedt. Zonder nog met Bellamy in zijn »Looking Backward" den misdadiger met den krankzinnige in dezelfde klasse der medelijdens-

waardige atavisten te willen plaatsen, heeft men leeren inzien, dat hij, hoe groot zijn vergrijp ook, het recht niet verloren heeft door zijne medemenschen op menschelijke wijze te worden behandeld. Men heeft begrepen, dat men ook op eene andere manier dan door mishandeling aan dat recht kan te kort doen, dat een verhoor in eene geestelijke tortuur kan ontaarden.

Vandaar het verbod van strikvragen.

Voor een groot gedeelte dus dankt art. 103 Sv. zijne opneming in ons wetboek aan meer humane beschouwingen omtrent den misdadiger, voor een deel ook aan 's wetgevers zorg voor de achtbaarheid, het blijvend prestige van onze rechterlijke macht.

Dat toch aanleiding tot het doen van vragen, die iets meer beteekenen dan oogenschijnlijk het geval is, ook nog in onze dagen niet ontbreken zal, wie kan het ontkennen? We behoeven niet nogmaals te wijzen op al die gebeurlijkheden, al die moeielijkheden, die bij een verhoor zich kunnen voordoen; niet te herinneren aan de zoo veelvuldige onbevattelijkheid, den onwil der getuigen, het loochenen tot het uiterste toe van beklaagden, de kunstgrepen aangewend om den ondervrager te misleiden. We behoeven dit alles niet aan te roeren om te begrijpen, dat de rechter, volijverig om de waarheid uit te vorschen en strevende naar eene bekentenis, vaak gevaar loopt zijn geduld te verliezen en noode er zich van

zal onthouden sluwheid of onwil met list te keeren.

Maar de »alle Schleichwege der Inquirentenraffinerie verschmähende" [1]), moderne wetgever wil dit niet, zelfs niet — en wat dit aangaat is zeker de Fransche Code ten achteren — met het goede doel de waarheid aan het licht te brengen. In geen geval zullen ooit strikvragen mogen worden gedaan. De wetgever wil niet, dat de hooge macht in den Staat, die geroepen is het recht den volke toe te bedeelen, middelen aanwende met de waardigheid van dat ambt onvereenigbaar.

En niet alleen is het doen van strikvragen onbetamelijk, maar ook gevaarlijk. Het kan toch zeer goed zijn, dat de ondervraagde den rechter in geslepenheid verre de baas is, zoodat het wel eens onvoorzichtig zou kunnen zijn zich in deze eigenschap met hem te willen meten.

Ook andere wetgevingen geven voorschriften, welke met het onze te vergelijken zijn [1]).

§ 167 van de Oesterreichische Strafproceszordnung luidt: ».... Fragen, durch welche ihm (i. e. den getuige) Thatumstände vorgehalten werden, welche erst durch seine Antwort festgestellt werden sollen, sind möglichst zu vermeiden und wenn sie gestellt werden müssen, im Protocolle ersichtlich zu machen."

---

[1]) Vgl. Vargha, t. a. p., pag. 548 en pag. 549.

Ten opzichte van het verhoor van beschuldigden schrijft zij voor (§ 198): ».... Diese Vernehmung musz mit Anstand und Gelassenheit vorgenommen werden ...." en (§ 200) »Die an den Beschuldigten zu richtenden Fragen dürfen nicht unbestimmt, dunkel, mehrdeutig oder verfänglich sein; sie müssen eine aus der andere nach der natürlichen Ordnung flieszen. Es ist daher insbesondere die Stellung solcher Fragen zu vermeiden in welchen eine von dem Beschuldigten nicht zugestandene Thatsache als bereits zugestanden angenommen wird.

Fragen wodurch den Beschuldigten Thatumstände vorgehalten werden, die erst durch seine Antwort festgestellt werden sollen, oder wodurch ihm die zu erforschenden Mitbetheiligten durch Namen oder andere leicht kennbare Merkmale bezeichnet werden, dürfen erst dan gestellt werden, wen der Beschuldigte nicht in anderer Weise zu einer Erklärung über dieselben geführt werden könnte. Die Fragen sind in solchen Fällen wörtlich in das Protocoll auf zu nehmen."

De Sächsische St. P. O. (art. 170) schrijft voor: »dasz der Vernommene zu erkennen im Stande ist, was er mit der Beantwortung bejahe oder verneine."

De Würtembergische St. P. O. (art. 138) geeft eene definitie [1]) van »verfängliche" vragen: Fragen, »welche

[1]) Uit de volgende bladzijden blijkt, waarom wij met deze omschrijving voor strikvragen geen genoegen kunnen nemen.

den Verdächtigen zu einer Antwort verleiten können, in welchen ohne sein Wissen, die Einräumung eines ihm nachtheiligen Umstandes enthalten wäre.

De wet omschrijft niet nader, wat zij onder strikvragen verstaat. Slecht bepaalt zij in het tweede lid, dat »Vragen in welke eene daadzaak, door den beklaagde of de getuigen niet beleden of opgegeven, als waarheid wordt aangenomen of verondersteld ook als strikvragen (zullen) moeten worden beschouwd." Wat de bedoeling van dit 2e lid is blijve voorloopig in het midden; zooveel is zeker, dat het niet kan doorgaan voor eene definitie; door het gebruik van het woordje ook geeft de wetgever als zijne opvatting te kennen, dat er nog andere strikvragen zijn.

En ook bij de beraadslagingen over ons voorschrift hebben de voorstellers, ondanks den aandrang der afdeelingen, die verlangden »une plus ample explication de ce qu'on doit entendre par questions insidieuses" een voornaam stilzwijgen in acht genomen en de afdeelingen even wijs gelaten als ze waren. En dat de wijsheid van deze niet groot was blijkt voldoende uit hun verslag [1]). De 2e afdeeling teekende aan: »La chose

---

[1]) Mr. J. C. Voorduin, geschiedenis en beginselen der Nederlandsche Wetboeken, dl. VI, pag. 454 en 465.

est claire de soi-même et il n'est pas possible de définir ce que sont des questions insidieuses." En de 1e sectie verklaarde even categorisch: »on ne voit aucune possibilité de définir les questions insidieuses."

Voorwaar, weinig bemoedigende uitspraken!

Bij Mr. DE BOSCH KEMPER [1]) lezen wij: »Naar ons gevoelen behooren onder strikvragen alle zoodanige vragen begrepen te worden, waardoor de beklaagde of getuige verleid kan worden een antwoord te geven, hetwelk niet met zijn wil overeenstemt, hetzij de strik daarin besta, dat de ware zin der vraag listig is bedekt, door de schijnbare nietsbeduidendheid, waarmede men dezelve doet; hetzij door de inkleeding, waarin dezelve vervat is; hetzij men in de vraag eene omstandigheid als bewezen aanneme, welke zulks nog niet is. Door alle zoodanige vragen kan een getuige of een beschuldigde in verwarring gebracht worden en daardoor uit vrees of verlegenheid en tegen zijn wil opgaven doen, welke niet alleen voor hemzelven maar ook voor het onpartijdig onderzoek naar de waarheid nadeelig kunnen zijn.

Onder het verbod om strikvragen te doen is mede begrepen het aanwenden van listen en kunstenarijen, waarin daadzaken als bestaande worden voorgedragen,

[1]) t. a. p., dl. II, pag. 129.

welke in werkelijkheid niet bestaan; het schrik aanjagen door nagebootste verschijnselen; het wekken uit den slaap en het dan onverwachts verhooren ten einde in de bedwelming iets zoude gezegd worden, waartoe men geen wil had, enz."

Eene definitie kan men deze uitvoerige toelichting moeielijk noemen, maar ware zij als zoodanig bedoeld, het viel aanstonds in het oog, dat zij verre van juist en veel te ruim is. Immers door welke vragen »de beklaagde of getuige verleid kan worden een antwoord te geven, hetwelk niet met zijn wil overeenstemt" valt niet te zeggen; desnoods door elke vraag, welke ook. Daarenboven onder strikvragen »het schrik aanjagen door nagebootste verschijnselen, het wekken uit den slaap en het onverwachts verhooren" te begrijpen gaat niet aan.

Intusschen het artikel geeft tot deze misvatting wel aanleiding. Zooals reeds werd opgemerkt, is art. 103 het eenige voorschrift omtrent de innerlijkheid van het verhoor in onze geldende wetgeving te vinden. Doch tevens staat het vast, dat met dit artikel niet alles wat naar elks opinie — ook naar die van de samenstellers onzer wet — ongeoorloofd is, inderdaad is verboden. Men is dus geneigd het artikel op te vatten als behelzende een leidend beginsel, een algemeen richtsnoer, en derhalve tot eene zeer ruime en vrije interpretatie. Men zal het willen opvatten als trekkende een grenslijn

tusschen wat bij het rechterlijk verhoor geoorloofd, wat verboden is. Het gevaar is dan niet verre, dat men die grenslijn zal willen aangeven — het kan bezwaarlijk anders — in de definitie van strikvraag. Maar evenzeer valt het te duchten, dat men zoodoende wel volkomen juist aangeeft datgene, waarvan de onderzoekende rechter zich te onthouden heeft, doch aan het begrip strikvraag een uitbreiding geeft, die met het ware in strijd is. Mr. KEMPER is aan dit gevaar, zooals wij zagen, niet ontsnapt. De wet verbiedt strikvragen en deze alleen. Een wettelijk verbod is uit zijn aard van strenge interpretatie en het gaat niet aan de woorden der wet te plooien naar den misschien vermoedelijken maar toch altijd ongeschreven wil van den wetgever. Reden genoeg waarom wij een antwoord zoekende op de vraag, wat de wetgever eigenlijk verbiedt, de breede omschrijving van den geleerden auteur gevoegelijk met rust kunnen laten.

Onder strikvragen in den zin der wet zouden wij wenschen te verstaan: elke vraag gedaan met en getuigende van de listige bedoeling van den rechter om den ondervraagde door zijn antwoord buiten zijn weten iets te doen verklaren, dat door den rechter wordt verlangd.

Wij gelooven niemands taalkundig gevoel te kwetsen door de bewering, dat bij het vernemen van het woord

strikvraag aanstonds gedacht wordt aan het jagersbedrijf. De strikkenzetter is aan den arbeid, zijn doel is het wild te vangen, te verschalken, het middel daartoe een strik. Hij vertrouwt, dat het wild den hem gespannen strik niet zal bemerken en maakt dus ter bereiking van zijn oogmerk gebruik van zijne meerdere schranderheid en slimheid boven het dier.

Zoo ook de rechter.

Zijn doel is het den ondervraagde te vangen, hij gaat hem daartoe een strik-vraag voorhouden en, evenals de jager vertrouwende op zijn meerder intellect en doorzicht, hoopt hij langs den weg van loosheid en list datgene te bereiken, wat hem langs het rechte pad zou kunnen ontgaan.

Waar het dus in de eerste plaats op aankomt is op de bedoeling tot verschalken, het opzet tot list — voorheen hadde men allicht geschreven den »animus circumveniendi" — van den rechter. Hij wil den ondervraagde »vergauwen", te gauw af, te slim af zijn. Dat iemand gebruik maakt van zijn meerder doorzicht boven een ander, wie kan het hem euvel duiden? Men kan immers niet anders! Slechts wil de wetgever niet, dat dit gebruik ontaarde in aanwending van list, van kunstgrepen. Wij geven echter aanstonds toe, dat de juiste grens moeielijk te trekken valt.

Duidelijk ook is het, dat dit verboden karakter uit

de vraag zelve, uit haar vorm, inhoud of stelling, zij het dan ook voornamelijk in verband met andere vragen, moet blijken. Hoe dit blijkt, waarin de strik bestaat, die de vraag tot een strikvraag maakt, valt in abstracto niet te zeggen. Zij kan daarin bestaan, dat de rechter een voor den ondervraagde onverstaanbaar of een dubbelzinnig woord gebruikt, dat hij een alternatief stelt, waar meerdere onderstellingen mogelijk zijn, zij kan daarin bestaan, dat hij een onbewezen feit opzettelijk als reeds bewezen vooropstelt, enz.

De hoop van den rechter is daarop gericht, dat de ondervraagde den strik niet zal bemerken. Wordt die hoop verwezenlijkt, antwoordt de ondervraagde zonder argwaan, dan is het doel des rechters bereikt, de verklaring, welke hij verlangde, afgelegd.

In hoofdzaak stemt onze omschrijving overeen met die, welke Mr. DE PINTO [1]) geeft. Deze geleerde schrijft: »inderdaad mogen wij voor strikvragen houden al die vragen, waardoor een bepaald antwoord wordt uitgelokt en niet is de vrijwillige uitdrukking van de gedachte van hem, die ondervraagd wordt." Echter wil het ons voorkomen, dat, wat o. i. in deze hoofdzaak is, n. l. de listige bedoeling van den rechter te veel op den achtergrond is gesteld, daar het geheel verscholen ligt in

---

[1]) t. a. p., dl. II, pag. 136.

»wordt uitgelokt.” Ook kan het zeer goed zijn, dat het antwoord »de vrijwillige uitdrukking van de gedachte van hem, die ondervraagd wordt,” bevat; hem behoeft slechts te ontgaan een tweede, een ruimere of engere bedoeling, die den rechter er aan hecht.

Intusschen gaarne erkennen wij, dat deze verschilpunten van zeer geringe beteekenis zijn. Wij vreezen maar al te zeer, dat het begrip, strikvraag is »une de ces idées, qui sont plus claires que les mots qui servent à les définir.” Bij slot van rekening is strikvraag. een gewoon Nederlandsch woord, het daardoor vertegenwoordigd begrip zeker niet uitheemsch, zoodat het wellicht niet zwaar zal vallen om in concreto uit te maken, dat een voorgestelde vraag een strikvraag is, maar zeker ondoenlijk om alle denkbare vragen van die soort onder ééne definitie saam te vatten, tenzij men haar kleede in zulke vage en algemeene bewoordingen, dat zij tot klaarder begrip gerust achterwege had kunnen blijven. Intusschen in een geschriftje over strikvragen wordt eenige nadere bepaling van dit woord ongaarne gemist, waarom wij dan ook gemeend hebben, die niet achterwege te mogen laten.

We hielden daarbij in het oog, dat het hier niet een zuiver etymologische questie geldt, maar van wetsinterpretatie de rede is. Zoo kan het ook niet de bedoeling geweest zijn om alle strikvragen te verbieden, maar

alleen die, welke gedaan worden in verband met, ter zake van een verhoor in strafzaken. Mocht dus het ondenkbare geval zich voordoen, dat de rechter gedurende den loop van het proces, maar buiten eenig verband met de strafzaak, een strikvraag deed b. v. met het doel om zijne scherpzinnigheid te toonen, wij zouden misschien meesmuilen, hem niet van overtreding van ons verbod willen beschuldigen.

Ook is het duidelijk, dat datgene, wat de ondervraagde verklaart, niet bezwarend behoeft te zijn voor den beklaagde, of voor medeschuldigen, hoewel zeker in dit geval deze te meer reden zullen hebben om over wetsoverschrijding te klagen.

Overbodig is het op te merken, dat het doel van den rechter niet bereikt behoeft te worden. Bemerkt de ondervraagde de list, hij kan haar ontgaan door ecn onbeduidend of haar tegen den rechter zelve keeren door een nog sluwer antwoord. Het karakter der vraag verandert hier door niet. Zij blijft een verboden strikvraag.

In één adem met strikvragen hoort men steeds Suggestieve [1]) vragen genoemd. Men meent daarmede die

---

[1]) De naam is ontleend aan l. 1, § 21. Dig. XLVIII. 18. De quaetionibus: „Qui questionem habiturus est non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter, quis id fecerit: alterum enim magis suggerentis quam requirentis videtur.

vragen, welke het antwoord aan de hand doen, met de vraag tevens het antwoord in den mond geven. Het spreekt van zelf dat dergelijke vragen hoogst schadelijk kunnen werken op het verkrijgen van waarheid. Wij willen niet eens denken aan de mogelijkheid, dat een partijdig rechter met opzet zijn verhoor suggestief op een vooraf bepaald resultaat richt. Ook volkomen te goeder trouw kan hij op deze wijze met de waarheid strijdige verklaringen ontlokken. In de meeste gevallen toch zal hij zich van te voren eenige voorstelling van de toedracht van zaken hebben gemaakt, hij zal uit de vaststaande feiten zijne conclusien hebben getrokken, deze inlasschen in zijne vragen en zoo door logische aaneenschakeling van deze laatste een onzelfstandigen, onnadenkenden ondervraagde kunnen suggereeren, dat de zaken zich inderdaad zoo hebben toegedragen, als de rechter hem voorspiegelt, terwijl wanneer de ondervraagde zelf aan het woord ware gebleven, de getuigenis allicht geheel anders ware uitgevallen. Stonden alle verhoorden op gelijken trap van verstand en ontwikkeling, als waarop wij den rechter plaatsen, dit gevaar ware minder te vreezen. Maar men behoeft niet vele terechtzittingen te hebben bijgewoond om verbaasd te staan over de geestelijke onbeholpenheid van zoovele ondervraagden. De vrees is niet ongewettigd, dat, wanneer de rechter hen niet een weinig behulpzaam was, niet

een weinig suggestief te werk ging, alle verklaring achterwege zou blijven. Klaagt Mr. DE PINTO [1]) dat de »suggestieve vraagwijze in de praktijk, ongelukkig, nog maar al te menigvuldig in gebruik" is, wij meenen, dat met die klacht geen aanklacht tegen onze rechterlijke macht kan bedoeld zijn, die wel van den nood een deugd maken moet.

Nominatim verbiedt de wet suggestieve vragen niet. Dit zwijgen levert niet geringe voordeelen op.

Vooreerst geeft het stof tot tevredenheid aan hen, die, zooals wij, meenen dat de innerlijkheid van het verhoor geheel aan de praktijk en de prudentie van den rechter behoort te worden overgelaten en dus elke onthouding op dit gebied toejuichen.

Ten tweede gelooven wij niet, we stipten het reeds aan, dat eenig proces ten einde gebracht kan worden zonder dat in den loop der verhooren eenige vraag gedaan is, waarvan niet beweerd zou kunnen worden dat zij, zij het dan ook in geringe mate, suggestief was. [2]) Mocht dus het doen van suggestieve vragen op straffe

---

[1]) t. a. p., dl. II, pag. 136.

[2]) Van deze onderstelling gaat blijkbaar ook de Oostenrijksche wetgever uit. Immers suggestieve vragen aan getuigen zijn „möglichst" te vermijden (vlg. pag. 9, hiervoor). En aan den beklaagde mogen ze dan gedaan worden, wanneer hij „nicht in anderer Weise zu einer Erklärung über dieselben geführt werden konnte" (vgl. pag. 10, hiervoor).

VARGHA, t. a. p., pag. 522 verwijst naar FRYDMANN (Systematisch handbuch der Vertheidigung im Strafverfahren), die gevallen opnoemt, waarin suggestieve vragen „unerlässlich" zijn.

van nietigheid verboden zijn, weinige vonnissen zouden aan cassatie ontkomen.

Ten derde meenen wij door dit zwijgen gerechtigd te zijn om ons te houden buiten de werkelijk niet geringe hoeveelheid oudere litteratuur [1]) over dit onderwerp en buiten den strijd, die in de jongste jaren in zake suggestie wordt gestreden.

Buiten die oudere, meest Duitsche, litteratuur, omdat de kennisneming daarvan ons wel met bewondering zou kunnen vervullen over het buitengewone vermogen der Duitsche juristen om over de meest eenvoudige zaken de meest ingewikkelde en diepzinnige meeningen te verkondigen, maar niet strekken zou om dat, wat wij in de gerechtspraktijk onder suggestieve vragen hebben te verstaan, in helderder licht te plaatsen.

Hetzelfde geldt van de tallooze geschriften in den laatsten tijd over het belangwekkende vraagstuk der suggestie geschreven. Hadden wij deze gelezen — en begrepen — we zouden zeker een dieper inzicht erlangd hebben in de questie, wat de medicus onder suggestie en hypnose te verstaan heeft, maar of wij veel beter zouden weten van welke vragen zich de rechter bij zijn verhoor te onthouden heeft meenen wij met reden te mogen betwijfelen.

---

[1]) Vermeld bij Mr. De Bosch Kemper; t. a. p., pag. 119, 123, 127, 133, 145.

Uit het feit echter, dat de wet suggestieve vragen niet met name vermeldt, behoeft daarom niet te volgen, dat zij in haar oog geoorloofd zijn. Wanneer toch suggestieve vragen onder strikvragen te begrijpen mochten zijn, zouden zij het rechtslot van deze deelen. Dat inderdaad deze beide soorten van vragen niet scherp onderscheiden zijn, blijkt reeds hieruit, dat de vragen vermeld in het 2e lid van artikel 103 door den eenen schrijver suggestief worden genoemd [1]), terwijl een ander rechtsgeleerde ze onder de »captiöse Artikelen" rangschikt [2]). Mr. DE PINTO [3]) schijnt suggestieve vragen onder het verbod van art. 103 te begrijpen. En inderdaad, men moge opmerken, dat naar den vorm bij suggestieve vragen de rechter als het ware tegelijk vraagt en antwoordt, bij strikvragen de verhoorde nog altijd de antwoordende persoon is, wanneer de rechter met opzet den ondervraagde het gewilde antwoord in den mond legt, dan zien wij geen reden, waarom wij zulk een vraag, naar den vorm meer suggestief, niet als een species van strikvragen verboden zouden achten. De bedoeling tot verstrikken is hier in dezelfde mate aanwezig.

Uit het bovenstaande kan men zonder bezwaar aflei-

---

[1]) Bv. door MITTERMAIER, Das Deutsche Strafverfahren, dl. I, pag. 618.

[2]) Men zie: KLEINSCHROD in het Archiv des Criminalrechts, Bd. I, pag. 33.

[3]) t. a. p., dl. II, pag. 136.

den, wat wel de aanleiding geweest is tot de opneming van het 2e lid van het artikel. De steller, — de onmogelijkheid eener definitie inziende — zal door een voorbeeld te kennen hebben willen geven, welke kunstgrepen hij alzoo op het oog had, toen hij van strikvragen ging gewagen; hij koos daartoe een soort van vragen, dat zeker het meest voor de hand ligt; tevens besliste hij, dat, mochten sommige deze vragen onder de onvermelde suggestieve willen rekenen, hij ze in ieder geval onder de verbodene opgenomen wenschte.

Het valt echter niet te ontkennen, dat naar de letter gesproken, deze 2e alinea aan het begrip strikvraag een uitbreiding geeft, die het inderdaad niet hebben kan. Wanneer b. v. de rechter vraagt of de beklaagde het mes in de rechter- of linkerhand had, dan zal deze vraag als een strikvraag beschouwd worden, wanneer later blijkt dat de moordenaar éénarmig was. Uit dit voorbeeld, dat met honderden te vermeerderen is, daar de rechter wel steeds zal veronderstellen wat regel is, blijkt, dat men wel zal doen al. 2 niet letterlijk te interpreteeren, maar alleen dan toepasselijk te achten wanneer van een ongeoorloofd opzet bij den rechter blijkt.

Zij, die met de bovenstaande, zij het noodzakelijkerwijs altijd vage, omschrijving van strikvragen genoegen nemen, zullen zich met ons geheel kunnen vereenigen

met een arrest van den Hoogen Raad aangaande de beteekenis van strikvragen gestreken.

Voor dit hoog college werd betoogd: dat strikvragen zijn relatief of absoluut. In casu waren ze relatief, vermits de beschuldigde tijdens het verhoor voor den rechter-commisaris beschonken was, zooals bleek uit de verklaring van den ambtenaar aan den voet van het proces-verbaal, dat de beklaagde eenigszins door drank bevangen was en daarenboven uit de handteekening van den beklaagde. Derhalve moest het gehouden verhoor als een aaneenschakeling van strikvragen worden beschouwd.

Het zal wel niet veel woorden behoeven om de onjuistheid van dit beweren aan te toonen.

Wat de onderscheiding in relatieve en absolute strikvragen aangaat: in zekeren zin is elke strikvraag relatief. Immers hij, die een strikvraag doet, verwacht, dat de ondervraagde den hem gespannen strik niet bemerken zal. Die verwachting houdt rekening of moet althans rekening houden, wil zij zich niet teleurgesteld zien, met den aard van den ondervraagde. Is deze sluw en geslepen, de mate van list zal aanzienlijk behooren te zijn, is hij dom en onbevattelijk een klein handigheidje is gewis voldoende. De aan te wenden list moet derhalve relatief zijn aan den graad van sluwheid, laat het ons mogen noemen, het weerstandsvermogen van den ondervraagde. Maar of de hoeveelheid list groot of klein was heeft op

het karakter van de vraag geen invloed. Deze is en blijft een strikvraag.

De pleiter in deze zaak echter gebruikt relatief en absoluut in een anderen zin. Begrijpen wij wel, zoo is hij geneigd dàn een strikvraag absoluut te noemen, wanneer zij dat is voor iedereen, zoodat in het algemeen gesproken iedereen er door wordt verschalkt; hij noemt haar een relatieve, wanneer zij dat misleidend karakter alleen voor den ondervraagde heeft. Hij gaat bij zijne onderscheiding dus alleen van dezen laatste uit. Hij meent in casu geheel buiten beschouwing te kunnen laten, welke de vragen waren, oordeelt derhalve dronkenschap een toestand, waarin het weerstandsvermogen geheel ontbreekt, zoodat elke vraag aan den in dien toestand verkeerende gericht een strikvraag, of liever het samenstel van vragen tot een aaneenschakeling van strikvragen wordt. Hij let niet op de bedoeling van den rechter.

Zie hier wat ons onlogisch toeschijnt.

Vooreerst is het zeer de questie of in het algemeen dronkenschap den ondervraagde volkomen weerloos maakt. De ondervinding leert, dunkt ons, dat er personen gevonden worden, die door het gebruik van ook aanzienlijke hoeveelheden geestrijk vocht misschien iets van hunne stoel- of stavastheid, maar zeker niets van hunne gewone scherpzinnigheid en welbespraaktheid verliezen.

In de tweede plaats, het is reeds opgemerkt, is geen enkele strikvraag absoluut in dien zin, dat iedereen er door verschalkt kan worden. Hoe groote mate van list ook is aangewend, we kunnen ons altijd een ondervraagde denken, die door nog grooter gevatheid haar krachteloos maakt.

Ten derde — en ook dit werd bij herhaling betoogd — wordt het karakter aan een vraag te geven niet bepaald door de hoedanigheid van den ondervraagde, maar komt het alleen aan op de bedoeling van den ondervrager. En al namen wij aan, dat het listig gebruik maken van den staat van dronkenschap des ondervraagden voldoende was om een verhoor te stempelen tot een aaneenschakeling van strikvragen — doch dit doen wij niet, daar de wet niet een strik-verhoor, maar het doen van strikvragen verbiedt — zoo was de bedoeling tot verschalken in casu moeielijk aan te nemen: de vermelding van den staat van beschonkenheid aan den voet van het proces-verbaal pleit o. i. genoeg voor de onzijdigheid en onpartijdigheid van den rechter.

Bij arrest van den Hoogen Raad van den 29sten Aug. 1840 (Weekbl. 124) werd dan ook dit cassatieberoep verworpen.

Een ander arrest (H. R. 20 Juni, 1843, Weekbl. 492) maakte uit, dat de vraag aan eene beschuldigde gericht,

of zij ook iets tot hare verontschuldiging heeft in te brengen, niet als een strikvraag kan worden beschouwd.

Ook tegen dit gewijsde zullen zeker niet velen bezwaar inbrengen.

De woorden »in den geheelen loop van eenig proces" kunnen weinig moeilijkheden opleveren. De wetgever had hetzelfde bepaald, indien hij eenvoudig had neergeschreven: in den loop van een proces. De gebruikte overtolligheden kunnen echter ten bewijze strekken van de bedoeling des wetgevers om zijn voorschrift zoo nadrukkelijk, zoo algemeen geldend mogelijk te maken.

In verband hiermede meenen wij met Mr. DE PINTO [1]) te moeten aannemen, dat het verbod van strikvragen ook reeds geldt gedurende de voorloopige informatiën, hoewel tegen deze opvatting wel het een en ander in het midden is te brengen.

1° is art. 103 geplaatst in den 3en titel: »Van het verleenen van rechtsingang en de verdere gerechtelijke instructie" en spreekt alleen van »beklaagden en getuigen" en zwijgt van verdachten.

2° zou men zich tegen onze opvatting kunnen beroepen op art. 227 Sv., waar »In elken stand van het geding",

---

[1]) t. a. p., dl. II, pag. 138.

woorden, die wel niet zoo heel veel in beteekenis zullen verschillen van »in den geheelen loop van eenig proces", slechts doelen op het proces na den rechtsingang en derhalve dit artikel gedurende de eerste phase van het geding niet geldt.

Intusschen meenen wij dat beide argumenten te zamen niet voldoende kunnen worden geacht om de meening van Mr. DE PINTO omver te werpen.

Wat vooreerst het sub 2° aangevoerde aangaat, zoo is het zeker onbetwist, dat de aanvangswoorden van dat artikel op zich zelve beschouwd zeker vrijwel synoniem zullen zijn met de uitdrukking, welke de wetgever in art. 103 bezigde. Doch de woorden der wet ontleenen hunne beteekenis niet alleen aan de letter, maar ook aan den geest. Het is klaar dat »het geding" hier niet anders beteekenen kan dan »het geding na den rechtsingang" doch niet omdat het woord etymologisch geen andere beteekenis hebben kàn, maar omdat het in de wet dien zin hebben moet. Immers niet alleen omschrijft de wetgever in de onmiddellijk volgende woorden dien zin nader »zoowel gedurende den loop der instructie, als van het onderzoek ter terechtzitting en bij de uitspraak," maar ook blijkt het uit den samenhang en de geschiedenis der wet zelf dat »geding" hier een beperkte beteekenis heeft. Die samenhang leert ons, dat de preventieve hechtenis, — waarmede art. 227 Sv. zich bezig

houdt — wat de eerste phase van het proces betreft, reeds voldoende geregeld is in de artikelen 41, 54 en 79 Sv., zoodat verdere bepalingen dienaangaande overbodig zijn. En uit de geschiedenis [1]) valt hetzelfde op te maken. Art. 227 Sv. is op voorstel der Commissie van Rapporteurs der 2e Kamer in de wet opgenomen ter vervanging van verschillende bijzondere bepalingen door de regeering voorgedragen, welke bepalingen echter alle moesten voorkomen in den 3en en 4en titel, zoodat het algemeene vervangingsartikel ook alleen op deze titels betrekking kan hebben Wie daarenboven art. 103 uit art. 227 zou willen verklaren, zou zich aan een deerlijk anachronisme schuldig maken, daar het laatste artikel bijna een halve eeuw ouder is dan het eerste.

Wat verder sub 1°, de plaatsing, betreft, zoo scharen wij ons aan de zijde van hen, die beweren, dat die een andere had behooren te zijn — en dan, dunkt ons, in den 21sten titel »Van het bewijs der strafbare feiten. Doch aan den anderen kant meenen wij, dat die plaatsing hier zoo niet te verdedigen, dan toch wellicht te verklaren valt. De bewering zal wel geen tegenspraak ondervinden, dat het verbod van strikvragen ongetwijfeld ook met het oog op de getuigen is gegeven, maar in de

[1]) Vgl. Mr. E. A. Smidt, Strafvordering, dl. 1, pag. 636 vv.

allereerste plaats in het belang van beklaagden is uitgevaardigd. Is de vrees gewettigd, dat er ooit strikvragen worden gedaan, zoo is zij dit veel meer ten opzichte van den beklaagde, die bijna altijd belang heeft bij ontkentenis, die derhalve, als wij het zeggen mogen, den rechter meer provoceert tot het gebruik maken van list om een bekentenis af te dwingen, dan ten opzichte van den getuige. Nu mag volgens de bepalingen der wet de beklaagde eerst in de instructie door dwangmiddelen tot verschijning worden verplicht (art. 96 Sv. j° art. 67 Sv.), dwangmiddelen, die natuurlijk alleen aangewend worden tegen weigerachtige beklaagden, van wie a priori te verwachten is, dat zij niet zoo heel gaarne ondervraagd willen worden. Het wil ons nu niet onwaarschijnlijk voorkomen, dat men eerst bij de instructie aan die weerspannige beklaagden en in verband daarmede aan de mogelijkheid van strikvragen heeft gedacht. Voor meer dan eene gissing kan dit echter niet doorgaan. Is echter dit vermoeden juist, dan is tevens verklaard, waarom het artikel zwijgt van verdachten. Daarenboven de consequente onderscheiding van beklaagden en verdachten dateert van de jongste herziening, terwijl in het wetboek van '38 deze beide termen doorelkander werden gebruikt.

Doch hoe dit ook zij, op grond van die plaatsing en dat zwijgen van verdachten voor een enge interpretatie

te ijveren gaat niet aan, waar klemmender redenen voor een ruime lezing pleiten.

Vooreerst toch zou het op zijn minst zonderling genoemd kunnen worden, wanneer een wetgever bij een eerste verhoor strikvragen geoorloofd achtte, maar bij een tweede, zij het dan ook gewichtiger, echter meestal door den zelfden persoon afgenomen verhoor dergelijke hulpmiddelen ten strengste verbood.

Ten tweede — we wezen er reeds op — is het woord proces op zich zelve niet eng bepaald en de aanhef van het artikel veel te algemeen gesteld om daaronder ook niet de voorloopige informatiën te begrijpen.

Maar waarop alles aankomt, is niet, dat er strikvragen worden gedaan, maar dat het antwoord op zulke vragen van eenigen invloed is: dit wilde de wetgever voorkomen • en hij bepaalde, dat de rechter op dat antwoord nooit acht zou mogen slaan. En aan dezen kennelijken wil zou worden te kort gedaan, wanneer een zoodanig antwoord gedurende de voorloopige informatiën gegeven van invloed was op het verleenen van rechtsingang of op de weigering daarvan.

De rechter onthoude zich dus van strikvragen ook in de eerste phase van het proces.

Tijdens het onderzoek van art. 103 Sv. opperde een der afdeelingen het bezwaar[1]): „que cet article pourrait faire naître des altercations entre le juge commissaire et le prévenu, qui se refuserait de répondre à une question, sous le prétexte qu'elle est insidieuse." In eene andere sectie vroeg men op den man af: »Si le prévenu, accusé ou témoin refuse de répondre à une question sous prétexte qu'elle est insidieuse, à qui appartient la décision?" [2])

En natuurlijk, de mogelijkheid bestaat, dat de ondervraagde den strik bemerkt; mag hij op dien grond weigeren te antwoorden?

Wat den beklaagde (verdachte) aangaat, deze is nimmer gehouden op eenige vraag te antwoorden. Elke zelfs ongemotiveerde weigering van zijne zijde is voldoende om hem daarvan te ontslaan. Men kan hem dwingen te verschijnen, geen enkel artikel is er in onze strafwetgeving te vinden, dat de bevoegdheid geeft hem tot spreken te dwingen, aan zijn zwijgen eenig nadeelig gevolg[3]) verbindt.

Anders evenwel is het gesteld met den getuige.

Op hem rust de wettelijke verplichting om getuigenis

---

[1]) Vgl. Voorduin, t. a. p., dl. VI, pag. 464.

[2]) Vgl. Noordziek, 29—30, II, pag. 378.

[3]) De mogelijkheid bestaat echter, dat de rechter, die een groot gewicht hecht aan de houding, de wijze van gedragen van den beklaagde, uit dit zwijgen gevolgtrekkingen maakt en zoo kan de weigering om te antwoorden dienen of meewerken om de overtuiging van schuld te vestigen of te versterken.

der waarheid af te leggen, een verplichting, die, voor zooverre de voorloopige informatien en de instructie aangaat, hem ipsis verbis wordt opgelegd door art. 66 1e lid Sv. en art. 100 2e lid Sv., en wat het eindonderzoek betreft, valt af te leiden uit de artikelen 162—164 Sv. en art. 166 Sv. en in art. 192 1° S. R. zelfs door een strafbepaling wordt gesanctionneerd.

Kan nu de getuige tegenover die verplichting aan art. 103 Sv. een recht ontleenen om zich van het antwoorden op strikvragen te verschoonen?

Begrijpen wij haar goed, dan was de opvatting van een der afdeelingen, dat de bepaling alleen ten doel had: »à renfermer le juge dans la voie, qu'il doit suivre en vertu de la disposition, de manière que le prévenu ne puisse se prévaloir de la ligne de démarcation tracé par la loi" [1]). Volgens deze opvatting zou dus het verbod alleen den rechter raken en zelfs de verdachte zich niet op art. 103 kunnen beroepen. Intusschen opmerkingen in de afdeelingen hebben vooralsnog geen bindende kracht en het komt ons voor, dat er voor een andere opvatting meer plaats is.

Voor de praktijk lijkt ons de questie niet van het geringste gewicht. Mocht ooit een getuige maar het

---

[1]) Voorduin, t. a. p., dl. VI, pag. 465.
Noordziek, 29—30, II, pag. 225.

vermoeden uiten, dat hem een strikvraag wordt gedaan, de rechter zal wel zoo verstandig zijn de vraag anders in te kleeden en aan het verhoor een andere wending geven. Mocht evenwel de rechter bij zijne vraag volharden en op een antwoord op de gestelde vraag blijven aandringen, wij vermeenen, dat de getuige aan art. 103 het recht ontleent het antwoord te weigeren. Wij kunnen toch moeilijk inzien op grond van welke bepaling de getuige verplicht zoude zijn met den rechter mede te werken tot overtreding van de wet; zijne gehoudenheid is getuigenis der waarheid af te leggen, niet om te antwoorden op vragen, welke de wet verbiedt, dat aan hem zullen worden gedaan.

Een andere vraag is intusschen of de getuige praktisch verstandig zou handelen met de zaak aldus tot het uiterste te drijven, vooral met het oog op het arrest van den Hoogen Raad, den 27en Juni 1845 (Weekbl. 634) gewezen. Bij deze beslissing, genomen in de destijds zeer bekende »zaak van den Batavier", decreteerde de Hooge Raad, dat een vonnis door hof of rechtbank gewezen, waarbij aan een getuige, die op grond van zijn beroep (art. 163 Sv.) zich wil verschoonen, gelast wordt getuigenis der waarheid af te leggen, ook voor den getuige is een preparatoir vonnis, zoodat krachtens de bepaling van art. 228, 5e lid Sv. het hooger beroep tegen zulk een vonnis slechts gelijktijdig met dat van het eindvonnis is

toegelaten en het bevel van ingijzeling-stelling (art. 166 2e lid Sv.) derhalve onmiddellijk kan volgen. Een zoodanige interpretatie van den Hoogen Raad is dus ook te verwachten van art. 68 Sv., hetwelk ook geen onderscheid maakt tusschen het vonnis, waarbij bevolen wordt getuigenis der waarheid af te leggen en dat waarbij de ingijzeling-stelling wordt gelast. De getuige derhalve, die op grond van art. 103 weigerde te antwoorden, zou gevaar loopen aanstonds te worden gegijzeld.

Mochten derhalve in de voorloopige informatien of gedurende de instructie eenen getuige strikvragen worden gedaan, hij zal, dunkt ons, wel doen met eenvoudig te antwoorden, doch kan later de onderteekening van het procesverbaal weigeren (art. 64 Sv.), van welke weigering dan de rechtbank zoodanig gewicht zal hechten als zij zal vermeenen te behooren. Mochten ze hem gesteld worden gedurende het eindonderzoek, ook hier achten wij kalme berusting geraden. De beklaagde kan hier verzoeken, dat van het doen van strikvragen in het procesverbaal der terechtzitting aanteekening wordt gedaan.

Uiterst schaarsch en weinig belangrijk is de jurisprudentie van den Hoogen Raad op art. 103. Mr. CREMERS, in zijne aanteekening op de Nederlandsche Wetboeken, vermeldt vijf arresten:

1°. Arrest van 29 Aug. 1840, (Weekbl. 119 en 124.): Het verhooren van een beklaagde tijdens hij beschonken was, kan niet beschouwd worden als een aaneenschakeling van strikvragen.

2°. Arrest van 20 Juni, 1843, (Weekbl. 492): De vraag aan een beschuldigde of hij iets tot zijne verontschuldiging heeft in te brengen kan niet als een strikvraag worden beschouwd.

3°. Arrest van 25 Sept., 1849, (Weekbl. 1081). Art. 103 is niet geschonden, als in het proces geen schijn aanwezig is, dat de rechter een of meer der getuigen zou hebben gedrongen om verklaringen ten bezware van den beklaagde tegen de waarheid af te leggen.

4°. Arrest van 20 April, 1847, (Weekbl. 824): Een onderzoek in cassatie kan niet plaats hebben, of een gedane vraag een strikvraag is, indien het antwoord op die vraag door den rechter bij de beslissing niet in aanmerking is genomen of daaraan eenig gewicht is gehecht.

5°. Arrest v. 17 Dec., 1861, (Weekbl. 2348): De beslissing, of een vraag in rechten gedaan al dan niet is een strikvraag, is aan het arbitrium judicis overgelaten, waarvan het onderzoek in cassatie is uitgesloten.

Men ziet uit deze volgorde hoe de Hooge Raad als trapsgewijze van opinie is veranderd en hoe het vonnis van Dec. '61 juist de tegenovergestelde beslisssing inhoudt van dat van Aug. '40.

In het arrest toch sub 1° vermeld — dat wij gelegenheid hadden reeds vroeger (pag. 24 e. v.) aan te halen — gaat het hooge rechtscollege uit van de meening, dat de naleving van art. 103 wel zeker aan zijne contrôle is onderworpen en de vraag, wat een strikvraag is, wel degelijk te zijner cognitie staat. Nog duidelijker blijkt deze opvatting uit het volgende arrest, waar het uitmaakt, dat een vraag als daar wordt vermeld niet onder strikvragen kan gerekend worden. Ook het 3e arrest is gewezen na een onderzoek of in den loop van het proces strikvragen waren gedaan.

Het arrest sub 4° genoemd stelt een voorbehoud: wèl acht het in cassatie toegelaten een onderzoek naar de vraag of de gedane vragen verboden waren, maar cassatie van het vonnis alleen dan mogelijk, wanneer het antwoord bij de beslissing gewicht heeft in de schaal gelegd.

Het 5e arrest eindelijk breekt geheel met de eerste door openlijk te verklaren, dat de rechter in cassatie niet beoordeelen mag of een vraag een strikvraag is en maakt zoo rechtens art. 103 tot een nudum praeceptum, een doode letter.

Men kan toejuichen, dat de Hooge Raad blijken geeft van afkeer van traditie en sleur door, waar inderdaad in den loop der jaren zijne opinie gewijzigd is, niet terug te deinzen voor een breuk met het verleden, men

kan in casu die verandering van meening lovend aanhalen als een bewijs, dat ons hoogste rechtscollege steeds meer vertrouwen stelt in de onkreukbaarheid onzer rechterlijke macht: men kan meenen dat praktisch gesproken de laatste beslissing de meest aannemelijke en wenschelijke is — en toch van oordeel zijn, dat de Hooge Raad wijzende het arrest van den 17den December 1861, hetzij met alle bescheidenheid gezegd, zich op een dwaalspoor heeft begeven.

De vraag toch, wat is een strikvraag, is een rechtsvraag.

Het moge hoogst bezwaarlijk gaan het begrip te definieeren, het moge zelfs in het speciaal geval ondoenlijk zijn uit te maken of de vraag met bedoeling om te verstrikken is gedaan, wanneer iemand voor den hoogsten rechterstoel komt klagen over overschrijding van art. 103 Sv., dan kan de Hooge Raad die klachte in het algemeen niet terugwijzen. Want wat men van hem vraagt is zijne meening over den zin van het geldende recht, de positieve Nederlandsche wet, zijn oordeel over een rechtsvraag derhalve, even goed als wanneer men zijne beslissing wil erlangen over de questie: wat is een woning, een weide, wat een openbaar lokaal.

In het algemeen kan dus de Hooge Raad niet weigeren te onderzoeken of de geïncrimineerde vraag tot de bij art. 103 verbodene behoort.

Hiermede is echter niet beslist, dat de sanctie op de

overtreding van het verbod juist cassatie van het gewezen vonnis zijn moet.

Zeker dunkt het ons, dat dit niet lag in de oorspronkelijke bedoeling van den steller van het artikel. In de Memorie van Toelichting op het Ontwerp van 1829 [1]) waarin zooals wij zagen, de woorden: »en de rechter... gegeven" ontbraken — schreef de Minister van Justitie, C. F. VAN MAANEN: »De wet verbiedt, dat aan eenen beklaagde strikvragen worden gedaan, zooals maar al te dikwijls plaats grijpt en hoezeer zij daartegen wel geen penaliteit heeft kunnen bepalen heeft het 15e artikel (i. e. van titel III, Ontwerp 1829) toch de heilzame strekking om niet alleen den rechter-commissaris daarop bedacht te maken, maar ook te bewerken, dat het hof in de judicando op zoodanige vragen en antwoorden geen acht zal mogen slaan."

De minister meende dus te geven een zuiver disciplinair voorschrift tot den rechter gericht, dat wellicht sanctie had kunnen vinden in bepalingen omtrent de rechterlijke tucht (de artikelen 11—14 R. O. zijn, zooals men weet, echter van later datum), maar welks overtreding geen grond kon opleveren tot cassatie.

Immers op welken grond had men cassatie kunnen eischen?

---

[1]) VOORDUIN, t. a. p., dl. VI, pag. 465.
NOORDZIEK, 29—30, II, pag. 203.

Wegens schending der wet? Maar schending der wet in specie heeft naar de algemeen gehuldigde opvatting alleen plaats, wanneer op de bewezen of als bewezen aangenomen feiten de wet niet is toegepast, niet echter, wanneer de rechter zijne ambtsplichten niet behoorlijk vervult. Evenmin had men cassatie kunnen vragen wegens verkeerde toepassing der wet.

Het eenig mogelijke ware geweest dat men art. 15 tit. III van het Ontwerp 1829 had beschouwd als een voorschrift betreffende den vorm, den innerlijken vorm van de verhooren en zijne overtreding dus als verzuim der vormen bij de wet voorgeschreven. Maar ten eerste ware deze beschouwing niet van gedwongenheid en gezochtheid vrij te pleiten geweest en ten andere was dan nog die zoogenaamde vorm niet op straffe van nietigheid voorgeschreven.

Intusschen het artikel bleef niet ongewijzigd.

Bij het onderzoek in de afdeelingen teekende een dezer aan [1]: »La section désire, que la conséquence, qui se trouve dans le mémoire explicatif soit ici consignée comme disposition de loi." Aan dit verlangen is voldaan en de eerste alinea met de woorden: »en de rechter... gegeven" aangevuld.

---

[1]) Voorduin, t a. p. dl. II, pag. 466.
Noordziek, 29–30, II, pag. 279.

Het laat zich niet loochenen, dat door deze toevoeging het karakter der bepaling ten opzichte der cassatie inderdaad gewijzigd is. Het artikel wordt daardoor toch in onmiddellijk verband gebracht met de regelen omtrent het bewijs. De wet verbiedt acht te slaan op de antwoorden op strikvragen gegeven, een bekentenis, een getuigenverklaring op strikvragen afgelegd wordt daardoor gevitieerd, het vonnis wordt gewezen op onwettig bewijs en cassatie wegens schending der wet wordt dus mogelijk. De Hooge Raad zal dus moeten onderzoeken of de gedane vragen strikvragen zijn en wanneer zulks het geval blijkt te zijn het door de wet gevorderd bewijsquantum onvoldoende kunnen achten en op dien grond het bestreden vonnis kunnen casseeren.

Deze opvatting is echter nòch die van den Hoogen Raad zelve, — we zagen het reeds — nòch die van Mr. DE PINTO. Deze geleerde oordeelt [1]: »(alleen indien) een der vragen gedaan is in het tweede lid van het artikel bedoeld en indien op het daar gegeven antwoord geheel of gedeeltelijk een veroordeelend vonnis gegrond is, kan daarin een middel van cassatie gevonden worden tegen dat vonnis als gewezen op onwettig bewijs, omdat de wet den rechter bepaaldelijk verbiedt eenige acht te slaan op de antwoorden op strikvragen gegeven en omdat

[1]) t. a. p. dl. II, pag. 137.

dus de rechter door daarop recht te spreken dit artikel in verband met art. 427 Sv. [1]) schendt. In alle andere gevallen echter schijnt de wet bij gebreke van definitie, de beoordeeling of een voorgestelde vraag al of niet tot de strikvragen behoort, overgelaten te hebben aan het arbitrium judicis en kan men zich daarover in cassatie niet beklagen" [2]).

Met allen eerbied aan dezen hooggeachten geleerde verschuldigd, meenen wij echter ten deze met hem van meening te moeten verschillen. Neemt hij aan dat cassatie mogelijk is, wanneer de species van strikvragen, in het 2e lid genoemd, gedaan zijn, zonderling en inconsequent komt het ons voor, ze uitgesloten te achten wanneer andere strikvragen zijn gedaan. Het genus is verboden, niet de species alleen; door het gebruik van het woordje ook gaat de wet zelf van de onderstelling uit, dat er nog andere strikvragen zijn. Zich te beroepen op het gemis eener definitie gaat niet aan. Zoeken wij in onze wet te vergeefs een titel »de

---

[1]) Art. 391 nieuw.

[2]) De schrijver acht blijkens een noot aan den voet der bladzijde zijne opvatting gesteund door den Hoogen Raad, hoewel de algemeene stelling van het sub 5° vermelde arrest grond geeft te vermoeden, dat deze ook aan het doen van vragen in het 2e lid bedoeld, geen gevolg van cassatie wil vastknoopen. Intusschen, aangezien de Hooge Raad bij dit vonnis niet een zoodanige vraag op het oog had, is het wel mogelijk, dat Mr. de Pinto's meening door dit college wordt gedeeld.

verborum significatione", welnu, de Hooge Raad is daar om in hoogste instantie het geldende recht te interpreteeren. Nog minder kan het Hof van cassatie zich verschuilen achter de moeilijkheid eener definitie. Trouwens een omschrijving is niet noodig; het is voldoende te verklaren, dat een bestreden vraag tot de bij art. 103 verbodene behoort.

Wij achten derhalve cassatie mogelijk, waar blijkt, dat strikvragen zijn gedaan en op de daarop bekomen antwoorden eenige acht is geslagen.

Cassatie werkt repressief, nà het vonnis; om preventief op te treden, het doen van strikvragen te beletten, daartoe mist de beklaagde de macht. Wel schrijft Mr. DE PINTO [1]): »Daar het verbod om strikvragen te doen voornamelijk is gegeven in het belang van beklaagden spreekt het van zelf, dat deze ook het recht moeten hebben om zich tegen de strikvragen, welke aan de getuigen worden voorgesteld, te verzetten behoudens de beslissing van rechtbank of hof," maar dat dit zoo van zelf spreken zou kunnen wij moeilijk inzien. Nergens toch wordt aan den beklaagde het recht toegekend om te beletten, dat aan eene door den rechter gedane vraag gevolg worde gegeven.

---

[1]) t. a. p. dl. II, pag. 137.

Bij de jongste herziening werd deze questie even aangeroerd. Met betrekking tot art. 169 Sv. wees een deel der C. v. R. der 2e Kamer er op [1]), dat ook moest kunnen belet worden het doen van ongepaste vragen door de rechters. Dit doel zou bereikt worden door in het 4e lid van gemeld artikel te doen vervallen de woorden: »door den beklaagde of diens raadsman of door den officier van justitie gedaan", zoodat de beklaagde zich ook zou kunnen verzetten tegen vragen door de rechters gedaan. De regeering echter wees verontwaardigd deze wijziging als »strikt onaannemelijk" van de hand, op grond dat het prestige des rechters door een dergelijke rechtstoekenning aan den beklaagde ten zeerste zou lijden.

Wèl bepaalde vroeger art. 185 Sv. (oud): »Na elke afgelegde getuigenis zal de president den beschuldigde vragen of hij iets heeft in te brengen tegen hetgeen door den getuige is verklaard of tegen hem is ingebracht", maar aan dit voorschrift kon de beklaagde wel het recht ontleenen om af te dingen op de waarheid of het gewicht van de getuigenis, zeker niet echter om den rechter vòòr het antwoord te herinneren aan het verbod van art. 103 Sv.

Het eenige wat ons erachtens den beklaagde te doen staat is, dat hij krachtens art. 198 4e lid Sv. verzoeke,

---

[1]) Vgl. Smidt t. a. p. dl. I, pag. 533.

dat hem van het doen van strikvragen acte worde verleend, waarmede het feit voldoende wordt geconstateerd.

Wanneer art. 103 Sv. een plaats heeft verkregen en tot op den huidigen dag heeft behouden in het Nederlandsch Wetboek van Strafvordering, dan is dit zeker niet met algemeene instemming geweest.

Bij de beraadslagingen reeds werd op weglating aangedrongen.

Een der Kamerleden — blijkbaar tot de oudere school behoorend — gaf te kennen [1]: »qu'on doit en général dans l'intérêt public admettre tous les moyens de connaître la vérité" en stelde daarom schrapping voor.

Verscheidene afdeelingen oordeelden het artikel »inutile". De rechter ten onzent behoefde niet door een zoodanig voorschrift aan zijn plicht herinnerd te worden en al ware dit het geval, dan nog was dit voorschrift niet doeltreffend. Immers [2]) »un juge connaissant ses devoirs ne se permettra aucune question pouvant répugner à un caractère droit et honnête. S'il n'est pas doué de ces qualités, après avoir posé la question insidieuse par voie de conversation, il peut très facilement

---

[1]) Voorduin, t. a. p. dl. VI, pag. 464 en 466.
[2]) Noordziek, 29 - 30, II, pag. 328.

ayant atteint son but écarter la question insidieuse et remplacer par une question directe."

En nog bij de openbare beraadslagingen in 1836 hield de heer LUZAC[1]) een uitvoerige rede, waarin hij met klem de wenschelijkheid betoogde van de verwerping.

De minister echter oordeelde de herinnering aan dit zoo gewichtige beginsel niet overbodig en vooral na de vele tegenkanting, welke deze bepaling ondervonden had, haar behoud »stellig noodzakelijk, omdat de opzettelijke weglating tot verkeerde opvatting zou kunnen aanleiding geven."

Wij achten het denkbaar, dat sommigen deze vrees van den minister tot op zekere hoogte hebben gedeeld en daarom niet verder op weglating van het artikel hebben aangedrongen. Maar toch kunnen wij ons best vereenigen met de meening van hen, die het artikel op zijn zachtst gezegd overbodig en de schrapping daarom wenschelijk achtten.

Het gevaar dat zoovelen duchten, dat n.l. sluwe en doortrapte boosdoeners zich achter dit artikel zouden verschuilen en zouden weigeren te antwoorden, komt ons niet zeer dreigend voor. Wij gelooven niet ons te vergissen, wanneer wij de wet op de Strafvordering bij de groote menigte even bekend of liever onbekend

---

[1]) VOORDUIN, t. a. p. dl. VI, pag. 466.

veronderstellen als hare zusters; ook te haren aanzien zal wel blijken, dat art. 2, al. 3 A. B. als vermoeden ongerijmd is en slechts een wettelijke fictie kan behelzen.

Maar vooreerst is tegen art. 103 in te brengen, wat er tegen is ingebracht door Mr. DE BOSCH KEMPER [1]), het vorm-bezwaar nl., dat door de opneming van dit voorschrift de wetgever zich aan inconsequentie schuldig maakt. Terwijl hij toch verder zich ten deze geheel van regeling onthoudt, geeft hij hier »een geheel vreemdsoortige bepaling, als een verdoolde uit een vreemd gebied."

Deze inconsequentie te willen rechtvaardigen met een »Beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald", gaat hier niet aan. Want, zelfs indien wij al aannamen — en wij stipten boven aan waarom niet, — dat 's wetgevers zwijgen in zake de innerlijkheid van het verhoor »dwalen" kon genoemd worden, zou toch nog de opneming van art. 103 bezwaarlijk voor »ten halve keeren" kunnen doorgaan. Want wat ten slotte het artikel verbiedt — en ziehier een bezwaar tegen den inhoud van het artikel — zijn strikvragen en, wanneer het in de vorige bladzijden neergeschrevene waarheid behelst, kan men, hoe elastisch ook interpreteerende, veel daaronder niet begrijpen, wat met evenveel, ja, meer recht

[1]) Vlg pag. 2 van dit proefschrift.

verboden behoorde te zijn. Het gebruik van list en sluwheid in het algemeen, het werken op bekentenis door het voorspiegelen van vermindering van straf of gratie, het bezigen van dreigementen, ruwheid en grofheid tegen getuigen of beklaagden zijn zeker zaken, die niet minder afbreuk kunnen doen aan den veronderstelden eerbied voor de rechterlijke macht, er toch van dit alles rept het artikel met geen enkel woord. Nu geeft het alleen een — wij zagen het — hoogst moeilijk te controleeren verbod van strikvragen, een soort van vragen derhalve, die — of wij zouden ons al zeer moeten vergissen — ook zonder dat verbod uit den aard der zaak weinig voorkomen.

Daarenboven de kans is niet gering dat een rechter, die zijn plicht met de grootste nauwgezetheid wil vervullen, zich door dit artikel in niet geringe mate bezwaard zal gevoelen. Vooral wanneer hij mocht meenen, dat ook suggestieve vragen onder strikvragen begrepen zijn, zal hij niet dan met groote behoedzaamheid en aarzelend zijne verhooren kunnen afnemen, vreezende, dat zijne vragen de beschuldiging van suggestiviteit niet konden ontgaan. Mocht dus onze beschouwing op pag. 19 en 20 neergeschreven genade vinden, mocht het waar zijn, dat in vele gevallen de rechter wel een weinig behulpzaam, een weinig suggestief moet zijn, dan zou de nauwgezette naleving van het verbod veeleer na- dan voordeel

opleveren. Aan den anderen kant — de afdeelingen wezen er op — zal een minder zwaartillend rechter gemakkelijk het verbod kunnen ontduiken.

Zooveel zal men ons wel willen toegeven, dat het artikel bij de bestaande jurisprudentie van den Hoogen Raad alle reden van bestaan mist. Een voorschrift zonder sanctie, een gebod, waarvan de naleving geheel wordt overgelaten aan de contrôle van hem tot wien het wordt gericht, heeft slechts het twijfelachtig nut, dat het het wetboek, waarin het voorkomt, één artikel langer maakt. Maar al mocht die jurisprudentie veranderen, al mocht de Hooge Raad tot zijne vroegere en onze opvatting terugkeeren, hoe moeilijk zal dan nog in de meeste gevallen het listig opzet van den rechter te constateeren zijn, hoe onmogelijk veelal te bewijzen, dat de rechter op het bekomen antwoord acht heeft geslagen.

Het artikel is geen zuiver disciplinair voorschrift meer, omdat door de slotwoorden van de eerste alinea het met de leer omtrent het bewijs in verband is gebracht. Het staat nu in beteekenis ongeveer op gelijke lijn met b. v. art. 399 Sv. en wie zou omtrent de kracht en het gewicht van dergelijke voorschriften als wetsartikelen zich illusiën maken?

Art. 103 Sv. staat daar als de »herinnering aan een gewichtig beginsel, welks opneming geen schade zal doen". Wij gelooven het gaarne. Maar toch zouden wij

meenen, dat de weglating van dit voorschrift geen bedenkelijke leegte zal teweegbrengen in ons Wetboek van Strafvordering, doch integendeel die eclips zal zijn toe te juichen, als vervallende daarmede slechts een uiting van wantrouwen jegens onze rechterlijke macht, in welke wij nog altijd terecht, zegt Prof. BUIJS, het palladium onzer burgerlijke vrijheid zoeken.

Ten slotte zij er aan herinnerd, dat ook in de burgerlijke rechtsvordering van strikvragen wordt gewag gemaakt, n.l. in art. 238 B. Rv. Daar echter de litteratuur en jurisprudentie aangaande dit artikel ons erachtens niets opleveren, dat licht kan werpen op het voorschrift, dat het onderwerp van ons proefschrift uitmaakt en ook de eene bepaling bezwaarlijk tot verklaring van de andere kan dienen [1]), hebben wij gemeend niet van oppervlakkigheid te zullen worden beschuldigd, wanneer wij art. 238 B.Rv. te dezer plaatse geheel buiten beschouwing lieten.

Het kan wellicht verwondering wekken, dat wij art. 103 Sv. tot onderwerp van ons proefschrift gekozen hebben.

---

[1]) De rechtbank te Maastricht (vonnis van 13 Jan. 1853, Weekbl. 1432) maakte uit dat vragen, waarbij als waar wordt ondersteld een daadzaak in een voorgaande vraag als questie gesteld, als strikvragen moeten worden beschouwd en zocht dus blijkbaar verband tusschen deze beide voorschriften.

Het is toch een voorschrift, dat in onze wetgeving is opgenomen en daardoor ook in het studeervertrek onder de oogen komt, maar toch — wie zal het ontkennen? — bijna alleen waarde heeft voor de praktijk. En uit het feit zelf, dat deze bladen ons proefschrift bevatten, volgt noodzakelijk, dat die praktijk voor ons vooralsnog een gesloten boek is, zoodat wat misschien haaraangaande omtrent het artikel zou zijn op te merken buiten onzen horizont vallen moet.

Daarenboven, wanneer de voorgaande bladzijden waarheid behelzen, dan is gebleken, dat wij onze zwakke krachten hebben besteed aan eene bepaling, die, nu ja, weinig kwaad kan, maar aan den anderen kant ook weinig goeds om 't lijf heeft. Wat zij verbiedt, is ten slotte een zeer gering gedeelte van wat ieder rechter weet, dat inderdaad verboden behoorde te zijn. De vragen, welke wij omtrent den zin van het voorschrift meenden te moeten aanroeren, zijn wellicht voor den jurist van eenig gewicht, voor den practicus, op wiens gebied het voorschrift zich juist beweegt, van minder belang. En wat zeker weinig opwekkend is, de jongste uitspraak van ons hoogste rechtscollege maakte het artikel tot een norm zonder sanctie.

Onze magere slotsom was, dat het voorschrift zonder bezwaar voor den Lande gevoegelijk kon worden gemist.

Wij hebben echter gemeend, toen deze bezwaren ons

achtereenvolgens onder het schrijven opvielen, niet te moeten zwichten voor hunne minder bemoedigende werking, maar de eenmaal aangevatte taak ten einde toe te moeten volbrengen. Hebben wij dan niet die voldoening, welke wij ons kunnen voorstellen dat anderen koesteren, wanneer zij hun wetenschappelijken eersteling ten einde zien gebracht, wij willen ons troosten met de gedachte, dat wij er inderdaad naar hebben gestreefd aangaande de bepaling datgene op te merken', wat er van juridisch standpunt te haren opzichte in het midden te brengen viel.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Art. 103 Sv. behoorde te vervallen.

II.

Ten opzichte van het instellen der Strafvordering verdient het opportuniteitsbeginsel de voorkeur boven dat der legaliteit.

III.

Wanneer tegen een veroordeelde wegens een vroeger vonnis gevangenisstraf ondergaande een nieuw strafrechtelijk onderzoek wordt geopend en hij gedurende dat onderzoek bewaard wordt buiten de gevangenis, waarin hij was geplaatst, en behandeld volgens andere regelen dan naar de wet aan gevangenisstraf verbonden zijn, zoo kan die tijd niet mederekenen op den duur van zijn straf.

IV.

De herroeping vòòr den afloop van het verhoor van eene onder eede afgelegde valsche getuigenverklaring heft de strafbaarheid wegens meineed niet op.

V.

Het »opzettelijk een onschuldige in verdenking brengen van een strafbaar feit te hebben gepleegd" behoorde strafbaar te zijn gesteld.

VI.

Terecht besliste de Hooge Raad bij zijn arrest van 21 Januari 1889 (Weekbl. 5678), dat onder het woord »toeeigenen" in art. 310 S. R. moet worden verstaan het eigenmachtig als heer en meester over eens anders goed beschikken en zich als eigenaar daarvan gedragen.

VII.

Wegens eenvoudige of bedriegelijke bankbreuk kan alleen hij veroordeeld worden, die koopman is naar de opvatting van den strafrechter.

VIII.

De wet kan den Koning machtigen om, mits blijvende binnen de grenzen door de wet getrokken, Zelf de sanctionneerende strafbepalingen in den algemeenen maatregel van bestuur vast te stellen.

IX.

In art. 9 al. 3 der wet van 29 Juli 1850 (Stbl. n° 44) heeft »van verbindende kracht is geworden" den zin van »in werking is getreden."

X.

Bij acten van overlijden zullen de aangevers niet behoeven te voldoen aan de vereischten van art. 20 B. W.

XI.

De aanstelling van een bewindvoerder door den erflater overeenkomstig art. 1066 B. W. ontneemt den erfgenaam het recht van beschikking over de onder bewind gestelde goederen.

XII.

Art. 1516 B. W. ontneemt den kooper niet het recht om eene rechtsvordering in te stellen tot nakoming der koopovereenkomst.

XIII.

Art. 1 der wet van 9 April 1875 (Stbl. n° 67) verstaat onder »personen" alleen reizigers d. i. vervoerd wordende personen, niet beambten.

XIV.

De commanditaire vennoot, die eenige daad verricht tegen het verbod van art. 20 W. v. K. is niet alleen voor schulden sedert die daad maar ook voor vroegere schulden der vennootschap hoofdelijk met de firmanten verbonden.

XV.

Faillissement doet het terughoudingsrecht eens crediteurs vervallen.

XVI.

De gedaagde kan volstaan met procureur te stellen op den dag, waarop hij verschijnen moet, mits vóór de audientie.

XVII.

Terecht besliste de Hooge Raad bij zijn arrest van 27 Juni 1890, dat ook al valt de laatste der twee dagen, die moeten verloopen vóór dat na gedaan bevel executoriaal beslag op de roerende goederen kan worden gelegd op een Zondag dat beslag niettemin Maandag d. a. v. kan worden gedaan.

XVIII.

Geld tot spelen geleend kon jure Romano niet worden teruggevorderd.

XIX.

Ter verkrijging van het doctoraat in de rechtswetenschap blijve het schrijven van eene academische dissertatie vereischte; de gehoudenheid — zoo zij bestaat — om die als zoodanig in druk te doen verschijnen worde vervangen door eene bevoegdheid daartoe.

XX.

Het ware wenschelijk, dat de medici het als hun plicht beschouwden in de lagere standen het gebruik van voorbehoedmiddelen tegen graviditeit aan te bevelen.

